

Ukraina sõjapõgenikud Eestis

Küsitlusuuring

RITA 1: Strateegilise TA tegevuse toetamine

Teemapaber nr 7: Kohanemine Eestis

Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduslike rakendusüuringute keskus (RAKE)

Kerly Espenberg

Lisanna Lehes

Minni Saapar

Uuringu tellis ja uuringut rahastab Eesti Teadusagentuur Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatava programmi „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine“ (RITA) tegevuse 1 „Strateegilise TA tegevuse toetamine“ kaudu.

Uuringu tegid Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus (RAKE) ja SA Poliitikauringute Keskus Praxis

Autorid: Kerly Espenberg, Lisanna Lehes, Minni Saapar,

Viitamine: Espenberg, K., Lehes, L., Saapar, M. (2022). Ukraina sõjapõgenikud Eestis. Teemapaber nr 7: Kohanemine Eestis. Tartu. Tartu Ülikool.

RITA on Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatav programm, mille eesmärk on suurendada riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel ning teadus- ja arendusastutuste võimekust ühiskondlikult oluliste uuringute tegemisel. Programmi kaudu rahastab SA Eesti Teadusagentuur Eesti riigi vajadustest lähtuvaid sotsiaalmajanduslike eesmärkidega rakendusuringuid.

Tegevuse „Strateegilise TA toetamine“ eesmärk on suurendada riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel ja prioriteetide määramisel ning tõsta Eesti TA asutuste võimekust viia läbi riigi vajadustest lähtuvaid rakendusuringuid. Lisaks soovitakse uuringute toetamise kaudu saada teaduspõhiseid soovitusi ja rakendada neid ühiskonna ees seisvate sotsiaal-majanduslike väljakutsete lahendamiseks.

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

RITA

1632

TARTU ÜLIKOO
RAKE

praxis | mõttekoda

Naistest osales keelekursustel suurem osa kui meestest (vastavalt 32% vs 17%).

Sõja esimestel kuudel saabunute seas oli rohkem neid, kes osalesid eesti keele kursustel:

- sõja alguskuudel (2022. aasta veebruaris–märtsis) saabunutest käis eesti keele kursustel 34%;
- hiljem (alates aprillist 2022) saabunutest käis eesti keele kursustel 23%.

- 66% Ukraina sõjapõgenikest on Eestis pereliikmeid;
- 25% on Eestis teisi sugulasi;
- 66% on Eestis sõpru.

80% Ukraina sõjapõgenikest ei ole Eestis **kogenud** enda suhtes **vaenulikku suhtumist**.

Ukraina sõjapõgenike usaldus Eesti institutsioonide vastu on kõrge: Eesti institutsioonidest **usaldavad** Ukraina sõjapõgenikud kõige rohkem **pankaside** (täiesti või pigem usaldab 89% vastanutest), **politseid** (88%) ja **päästeametit** (81%).

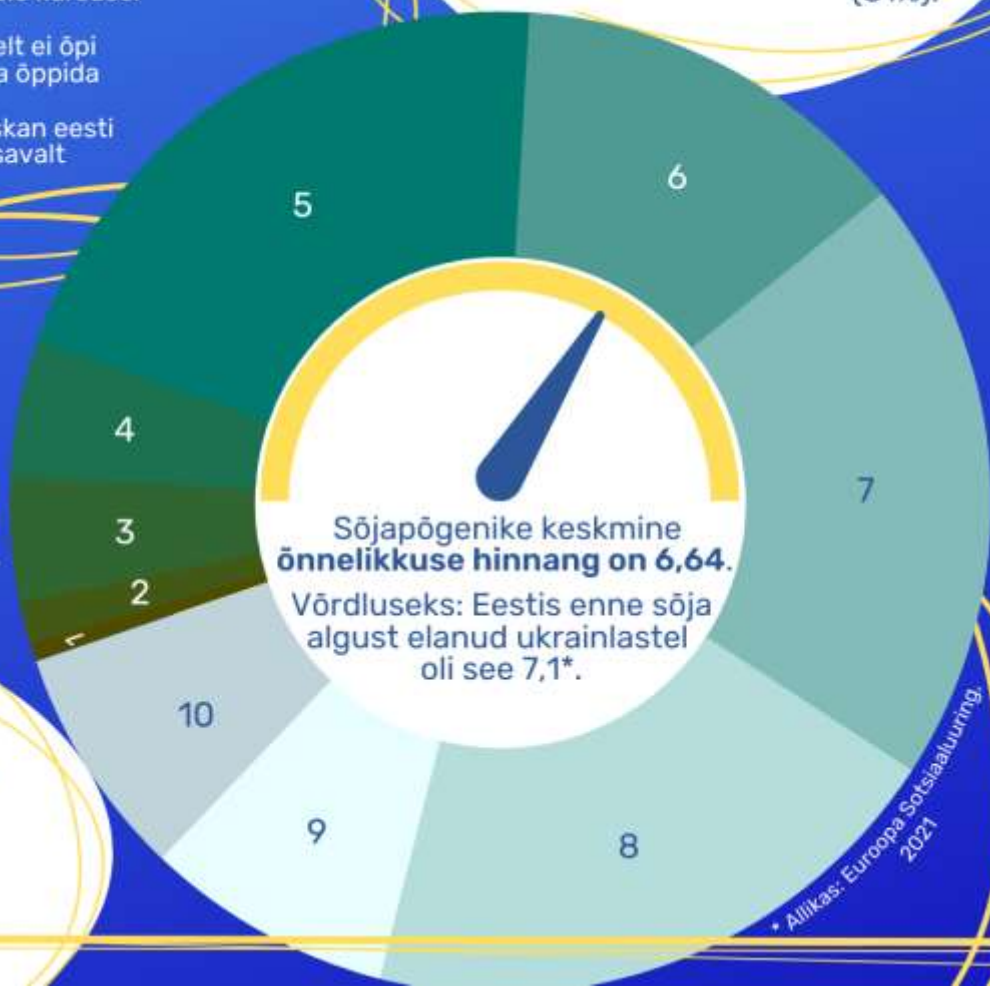

EESTI KEELE ÕPPIMINE, %

Nende seas, kes ei õpi keelt ega plaani õppida, on rohkem vanema-ealisi inimesi.

SÕJAPÕGENIKE HINNANG ÕNNELIKKUSELE 10 PALLI SKAALAL

Sõjapõgenikud hindavad oma õnnelikkuse taset madalamaks kui eestlased, kelle õnnelikkuse hinnang oli 2021. aastal 7,53*, ja Eestis enne sõja algust elanud ukrainlased.

* Allikas: Euroopa Sotsiaaluuring, 2021

UKRAINA SÕJAPÕGENIKE KOHANEMINE EESTIS

Selles peatükis vaatame, kuidas on Ukraina sõjapõgenikud Eestis kohanenud: milline on nende usaldus Eesti riigi institutsioonide vastu, suhtlusringkond Eestis ja Ukrainas, kas nad õpivad eesti keelt, ning milline on nende üldine õnnelikkus.

Sissejuhatus

Võrreldes vabatahtliku rändega liiguvad sõjapõgenikud uude riiki ootamatult ning seetõttu on ka ajutise elukohariigi täpne valik sageli langetatud rohkem väliste tegurite kui selge soovi tõttu ennast just selle kindla riigiga siduda. Ukraina sõjapõgenike sihtriigi valiku juures mängis sageli olulist rolli see, millist riiki soovitasid neile vabatahtlikud piiri ületamise järel¹. Eestis tehtud uuring näitab, et Eestisse jõudnud sõjapõgenike hulgas on selliseid inimesi, kellel polnud Ukrainast lahkudes plaani siia tulla, väga vähe. Peamiselt tuldi Eestisse, kuna siin olid sõbrad ja lähedased (70% RITA sõjapõgenike uuringule vastanutest) või oldi kuulnud Eestist midagi positiivset (56%).

Integratsioon on olemuselt kahepoolne ja dünaamiline protsess, kus vastastikku kohanevad nii sisserändajad kui ka rände sihtriigi elanikud, ning paljud lõimumist mõjutavad tegurid ei ole sisserändaja kontrolli all (nt sihtriigi lõimumispoliitika, suhtumine sisserändajatesse, kohaliku majanduse seis jpm)². Lõimumise käigus kujunevad välja inimese hoiakud uue kodumaa suhtes ning langetatakse otsused pikemaajaliselt sihtriiki elama jäämise või edasi/tagasi rändamise osas. Näiteks 2022. aasta kevadel plaanis Poolas olevatest Ukraina sõjapõgenikest umbes 30% jääda Poola sõltumata edasistest sündmustest Ukrainas.³

Edasisi rändeplaanid mõjutavad tihti mikrotasandi tegurid, nagu eluga rahulolu, ettekujutus tulevikust ja lootus naasta kodumaale. Nii mõjutab just lootus ühel päeval Süüriasse naasta Süüria sõjapõgenike esmast Türgisse elama jäämist. Hiljem mõjutab Türgisse jäämist aga turvaliselt Süüriasse naasmise lootuse kadumine, suhteliselt kõrge rahulolu eluga Türgis ning negatiivsed kujutelmad selle kohta, milline võiks olla elu Euroopasse edasi liikudes.⁴ Otsus sõja eest põgeneda, naasta või jääda paigale ei ole lihtne ning see kajastub ka sõjapõgenike väljendatus, tihti ongi selles olukorras tugevaid argumente nii kodumaale naasmise kui ka võõrsil uue elu alustamise kasuks ning kindla otsuse langetamine võtab aega.¹ Ühe kohanemist mõjutava tegurina on senises kirjanduses välja toodud ka keeleõppekursuseid, mis annavad põgenikele ühelt poolt keeleoskuse

¹ Kjeøy I, Tyldum G. Assessing future migration among Ukrainian refugees in Poland and Norway. 2022

² Phillimore J. Refugee-Integration-Opportunity Structures: Shifting the Focus From Refugees to Context. J Refug Stud [Internet]. 2021 Aug 25;34(2):1946–66. Veebis kättesaadav: <https://academic.oup.com/jrs/article/34/2/1946/5804123>

³ Synowiec A. Barriers of cultural adaptation in the context of the influx of ukrainian war refugees to Poland. Veebis kättesaadav: <http://managementpapers.polsl.pl/>

⁴ Müller-Funk L. Adapting to staying, or imagining futures elsewhere: Migration decision-making of Syrian refugees in Turkey. IMI Work Pap. 2019;(154).

suhtlemaks kohalikega, kuid teisalt ka turvalise suhtluskeskkonna ja -võimaluse kaasmaalastega suhtlemiseks. Samuti annavad keelekursused sõjapõgenikele tegevust, võimaldades end t sõja temaatikast välja lülitada.⁵

Suhtlusringkond ja vaenuliku suhtumise tunnetamine Eestis

Rändemustrite analüüsimisel kasutatakse tihti tõmbe- ja tõuketegurite teooriat. Tõuketegurid sunnivad inimest kodumaalt lahkuma, tõmbetegurid suunavad inimest just konkreetsesse riiki rändama – migratsioonisündmuse olemasoluks peavad mõlemat tüüpi tegurid olema esindatud⁶. Vaadates tõmbetegureid lähemalt, võivad sihtriigi valikul olulist rolli mängida just olemasolevad sotsiaalsed võrgustikud. Võrgustikuteooriast lähtudes on varasemalt sihtriiki saabunud inimesed oma päritoluriigiga mitmete inimestevaheliste sidemetega seotud ning need seosed võivad omakorda suurendada tulevaste sisserändajate arvu samast päritoluriigist või etnilisest grupist. Sealjuures on põhiline võrgustiku kasu see, et olemasoleva võrgustiku abil vähenevad riskid ja kulud uuele sisserändajale: samas riigis eesolevad tuttavad saavad pakkuda uuele tulijale hulgaliselt kasuliku infot ning ka jagatud kulusid või praktilist abi⁷. Samuti on teada, et sotsiaalse võrgustiku suurus sihtriigis on suurendab inimese individuaalset heaolu ning et just esimesed aastad uues riigis on võrgustiku väljakujunemisel kõige olulisemad⁸.

2/3 sõjapõgenikest on Eestis pereliikmed ja veerandil teisi sugulasi (joonis 1). Need näitajad on meestel-naistel, eri ajal Eestisse saabunudel ja eri tööturusaatusega vastanutel sarnased. Küll aga joonistuvad välja erinevused vanuserühmade võrdluses: nende inimeste osakaal, kellel ei ole siin pereliikmeid, on suurim 18–24-aastaste seas (43%) ja väiksem 65+ vanuserühmas (16%). **28% pole Eestis ei peret ega sugulasi**. Enamikul sõjapõgenikest on pereliikmeid ja teisi sugulasi Ukrainas. Teistes riikides läbiviidud uuringutes on pereliikmeteta sõjapõgenike osakaal olnud väiksem: Poola uuringu järgi ei olnud umbes neljandikul (24%) põgenikest seal pereliikmeid⁹ ning sarnased tulemused on ka Saksamaa ja Poola internetiküsitluste põhjal¹⁰.

Teine oluline suhtlusringkonna osa on sõbrad (nii Eestis kui mujal). Enamikul vastajatest on Ukrainas sõpru ning enamikul (2/3) on ka Eestis sõpru. Sõprade olemasolu on seotud ka õnnelikkusega. Uuringu käigus küsiti vastajatelt ka õnnelikkuse hinnangut skaalal 0–10, kus 0 on väga õnnetu ja 10 väga õnnelik. Sõjapõgenikel, kellel ei ole Eestis sõpru, on õnnelikkuse keskmiseks hinnanguks

⁵ Pivoriene J, Merfeldaite O, Palomo-Domínguez I. Lithuanian language and culture course as a key factor in Ukrainian refugees' inclusion. ICERI2022 Proc [Internet]. 2022 Nov;2304–13. Available from: <https://library.iated.org/view/PIVORIENE2022LIT>.

⁶ Kents L, Toomla R. Migratsioonitrendid tänapäeva euroopas - Suurbritannia näitel. Bakalaureusetöö. Riigiteaduste instituut, Sotsiaal-ja haridusteaduskond, Tartu Ülikool: 2012;11–12.

⁷ Padu K. Tööjõurendiettevõtete toel piiriüleses töjõurändes osalejate sotsiaal-demograafiline profiil Eesti-Soome ja Eesti-Norra suunal. Magistritöö. Majandusteaduskond, Tartu Ülikool: 2015;16.

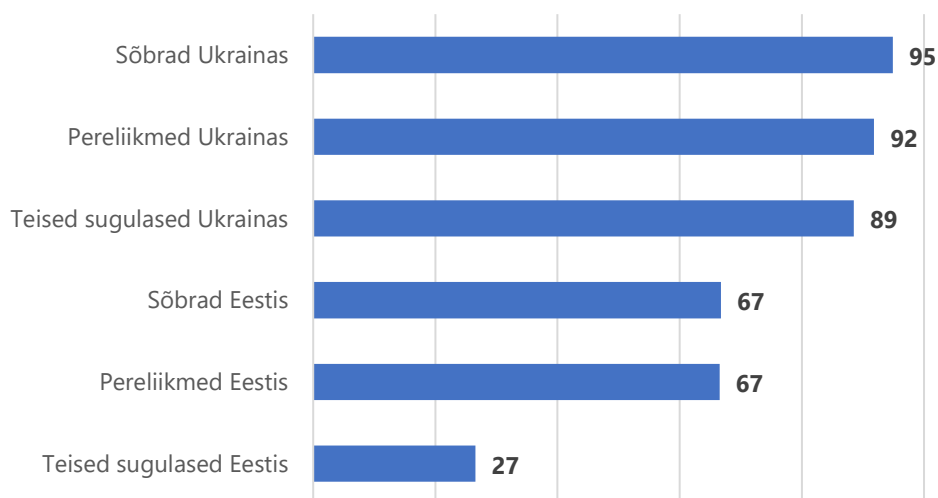
⁸ Décieux JP, Mörchen L. Emigration, friends, and social integration: The determinants and development of friendship network size after arrival. IMISCOE Res Ser. 2021;247–64.

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-67498-4_14

⁹ <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/ukrainian-refugees-2022.pdf>

¹⁰ <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/05/12/preliminary-findings-from-an-online-survey-of-ukrainian-refugees-in-germany-and-poland/>

6,3 punkti ning sõjapõgenikel, kes suhtlevad sõpradega Eestis igapäevaselt, on see 7,0 punkti. 12% sõjapõgenikest pole Eestis ei peret, sugulasi ega sõpru.

JOONIS 1. Vastanute osakaal, kellel on..., %, N=1453

Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

Nii Eestis kui Ukrainas olevate pereliikmetega suheldakse tihedalt, valdav osa teeb seda vähemalt kord nädalas ning paljud ka igapäevaselt (tabel 1).

Lisaks kuuluvad sotsiaalsesse võrgustikku ka näiteks töökaaslased ja naabrid. Enam kui pool tööl käivatest sõjapõgenikest suhtleb oma kolleegidega kas harva või mitte kunagi. Ka naabritega ei suhtle kas kunagi või suhtleb harva ligi 60% vastanutest.

TABEL 1. Vastuste jagunemine küsimusele „Kui tihti sa suhtled...?“, rea %. N=1453 (sh need, kes vastasid „ei ole“)

	Mitte kunagi	Harva	Kord nädalas	Mitu korda nädalas	Iga päev	Mitu korda päevas
Pereliikmed Ukrainas	1,9	6,2	9,7	18,3	36,8	27,2
Pereliikmed Eestis	1,1	1,8	4,9	5,8	23,0	63,5
Teised sugulased Ukrainas	5,8	26,4	27,4	25,8	9,5	5,1
Teised sugulased Eestis	6,6	20,4	16,6	17,9	17,6	20,9
Sõbrad Ukrainas	3,1	26,3	26,6	27,5	9,9	6,7
Sõbrad Eestis	2,3	17,6	21,3	32,5	16,1	10,3
Naabrid Eestis	41,7	17,7	9,7	12,5	10,1	8,4
Töökaaslased väljaspool tööd	27,3	27,6	16,7	14,8	6,8	6,8

Märkus: välja on jäetud need, kes vastasid „ei ole“

Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

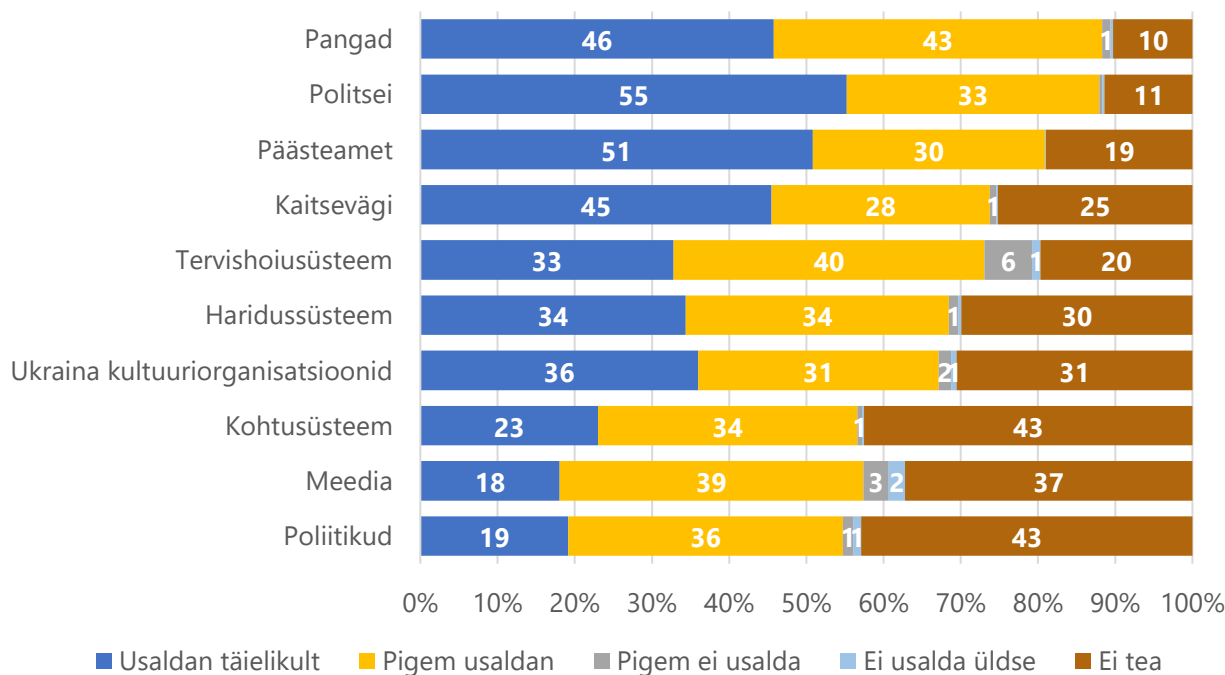
Valdav enamik Ukraina sõjapõgenikest (80%) ei ole Eestis kogenud enda suhtes vaenulikku suhtumist. Teistest rohkem on vaenulikku suhtumist kogenud Kirde-Eestis elavad sõjapõgenikud (32%), kõige väiksem on vaenulikku suhtumist kogenute osakaal Lõuna-Eestis (10,5%). Tallinnas on vaenulikku suhtumist kogenud 23%, Tartus 14% sõjapõgenikest. Kokkupuude vaenuliku

suhtumisega on levinum nooremate vanusegruppide seas (18-49-aastastest 22%, 50-64-aastastest 14%, üle 65-aastastest 8%). Need sõjapõgenikud, kes on enda suhtes kogenud vaenulikku suhtumist, hindavad ka oma õnnelikkuse taseme tunduvalt madalamaks (6,03) kui need, kes seda kogenud ei ole (6,8).

Usaldus institutsioonide vastu

Ukraina sõjapõgenike usaldus Eesti institutsioonide vastu on kõrge: enamik kas usaldab neid või ei oska veel hinnangut anda, kuna puudub kokkupuude. Eesti institutsioonidest usaldavad Ukraina sõjapõgenikud kõige rohkem **pankaside** (täiesti või pigem usaldab 89% vastanutest), **politseid** (88%) ja **päästeametit** (81%) ning olulisi erinevusi soo, vanuse, tööturustaatus ega Eestisse saabumise aja lõikes ei ole.

Need tulemused on kookõlas ka Kaitseministeeriumi institutsioonide usalduse uuringuga, kus usaldus päästeteenistuste vastu on eestlaste ning mitte-eestlaste seas võrdsel tasemel.¹¹ Paljude institutsioonide puhul on suur nende vastajate osakaal, kes ei osanud hinnangut anda. See, nagu eespool öeldud, peegeldab ilmselt seda, et vastanul puudub kokkupuude ning seega pole ka kujunenud arvamust (joonis 2).

JOONIS 2. Vastuste jagunemine küsimusele „Kui palju sa usaldad Eesti...“, %. N=1449
Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

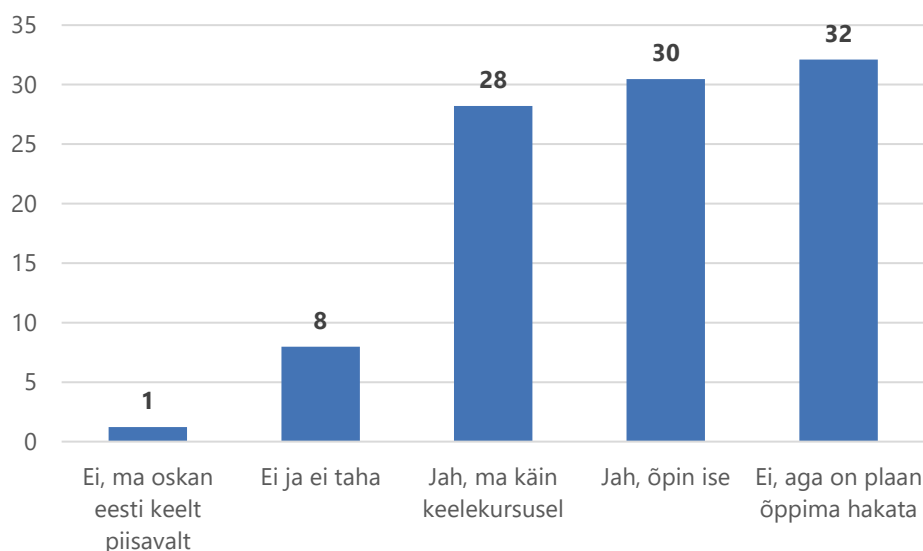
¹¹ <https://www.postimees.ee/7196260/eesti-elanikud-usaldavad-koige-rohkem-paastet-ja-politseid>

Eesti keele õppimine

Kohaliku keele oskamine on integreerimise üks võtmeteguritest. See aitab hakkama saada igapäevatoimingutes, luua suhtlusvõrgustikku kohalike elanikega ning avardab tunduvalt töökohtade valikut. 2022. aasta juulis hakkas Eesti riik pakkuma ajutise kaitse saanud täiskasvanud Ukraina sõjapõgenikele tasuta Eesti keele õpet A1 tasemel. Riik eraldas selleks 4,5 miljonit eurot ning eesti keele õppe kohta oli 9000¹², õpe kestab keskmiselt 3 kuud¹³.

Küsitluse tulemused näitavad, et **2022. aasta sügistelvel õppis enam kui pool sõjapõgenikest eesti keelt: 30% tegi seda omal käel ja ligikaudu sama suur osa (28%) käis eesti keele kursustel**. Neile lisanduvad veel 32%, kes eesti keelt veel ei õppinud, kuid ütlesid, et plaanivad õppima hakata. Oma eesti keele oskust hindas piisavaks 1% (joonis 3). Võrdluseks, Poolas oskas kohalikku keelt 35% ning Sloveenias 26% põgenikest, kuid Moldovas 8% ja Rumeenias vaid 1%¹⁴. Siin võib rolli mängida ka keeleõppe lihtsus, kuna erinevalt rumeenia ja eesti keelest on nii poola kui ka sloveeni keele näol tegu slaavi keeltega ning tegu on ka Ukraina naaberriikide riigikeeltega.

Naistest osales keelekursustel suurem osakaal kui meestest (vastavalt 32% vs 17%), samas kui meeste seas oli rohkem neid, kes plaanisid eesti keelt õppima hakata (40% vs 30%). Omal käel õppijate osakaal oli meeste ja naiste seas suhteliselt võrdne (30%). Vanemaealiste hulgas (65+) oli kõige enam neid, kes eesti keelt ei õppinud ega plaaninud õppida (26%) ning kõige vähem neid, kes käis keelekursustel (üle 65-aastastest umbes viiendik, ülejäänud vanuserühmades kolmandik). Keeleõppe osas ei ole näha märgatavaid erinevusi sõltuvalt elukoha piirkonnast.

JOONIS 3. Vastuste jagunemine küsimusele „Kas sa õpid eesti keelt?“, %. N=1447

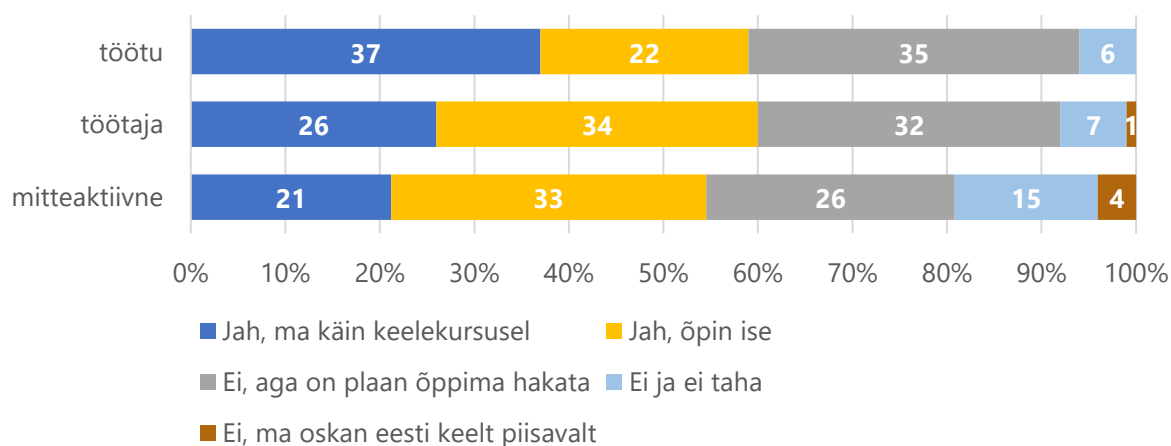
Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

¹² <https://integratsioon.ee/ukraina-sojapogenikud-saavad-tasuta-kohanemiskoolitust-ja-eesti-keele-opet>

¹³ <https://www.settleinestonia.ee/programme/temporary-protection-lang-module>

¹⁴ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95767>

Mitteaktiivsete sõjapõgenike seas on kõige rohkem neid, kes ei õpi eesti keelt ega plaani seda tegema hakata (joonis 4). See on ka mõistetav, kuna selles grupis on eelkõige vanemaealised inimesed ning nende valmisolek uues riigis keelt õppima hakata on madalam kui noorematel inimestel. Töötute suurel aktiivsusel keeleõppes osalemisel on **Töötukassa oluline roll**. Töötute seas on võrreldes töötavate ja mitteaktiivsete inimestega tunduvalt suurem osakaal keelekursustel osalejaid. Nimelt pakub Töötukassa registreeritud töötutele keelekursusi ja see on Ukraina sõjapõgenike seas enim kasutatud Töötukassa teenus¹⁵.

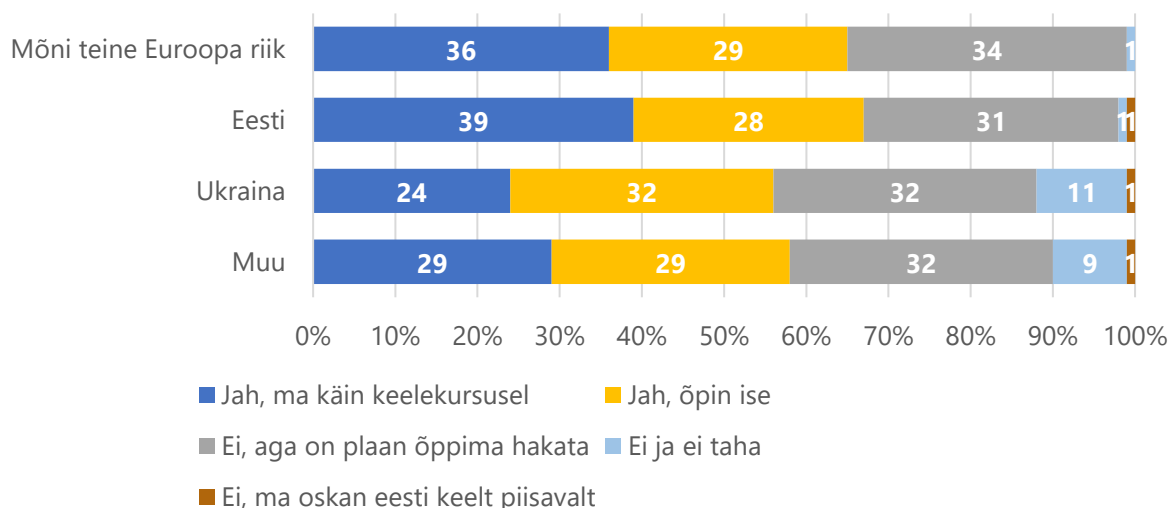
JOONIS 4. Eesti keele õpe eri tööturustaatuses sõjapõgenike seas, %. N=1414

Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

Sõja esimestel kuudel saabunute seas on neid, kes küsitluse toimumise ajal osalesid eesti keele kursustel mõnevõrra rohkem. Sõja alguskuudel (2022. aasta veebruaris-märtsis) saabunutest käis keelekursustel 34%, 33% õppis eesti keelt ise ja 24% plaanis õppima hakata; hiljem (alates aprillist 2022) saabunutest käis 23% keelekursustel, 29% õppis ise ning 38% ei õppinud, aga plaanis seda tegema hakata.

Nendest, kes ei plaani kunagi Ukrainasse tagasi minna (5% vastanutest), osales 44% keelekursustel (vs 25% neist, kes plaanis Ukrainasse tagasi minna), lisaks õppis 31% eesti keelt iseseisvalt ning 21% plaanis 2022. aasta sügiskuu keelt õppima hakata. Neist, kes näevad end ka kolme aasta pärast Eestis, osales keelekursustel 39%, õppis ise eesti keelt 28% ning plaanis õppima hakata 31%. Omal käel õppijad esineb rohkem nende seas, kes plaanivad kolme aasta pärast olla tagasi Ukrainas (joonis 5).

¹⁵ <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/rahvusvahelise-kaitse-saajad>

JOONIS 5. Eesti keele õpe olenevalt plaanist, kus elatakse 3 aasta pärast, %. N=1447

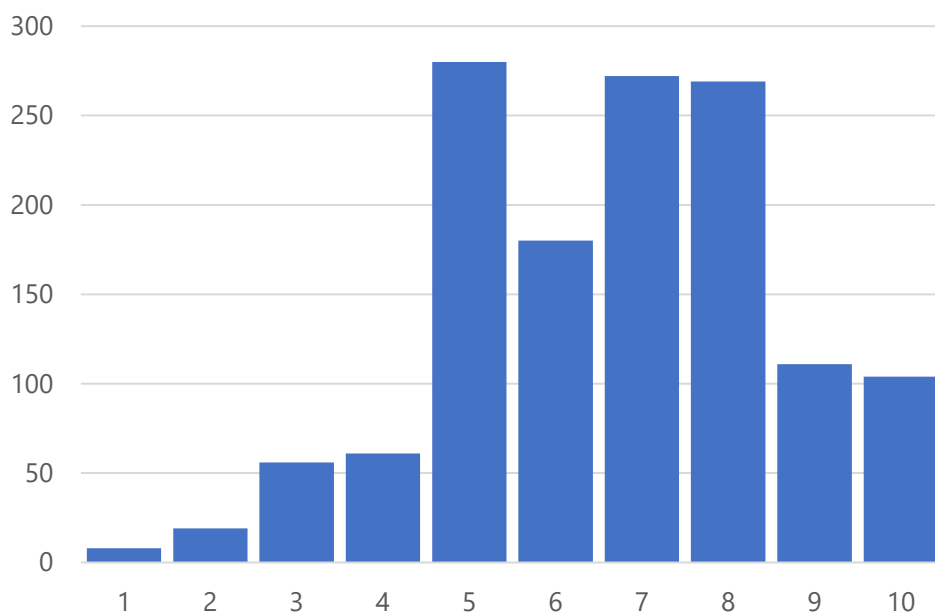
Märkus: Neid, kes vastas „Mõni teine Euroopa riik”, on vähe ja usalduspiirid seega laiad.

Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

Hinnang õnnelikkusele

Sõjapõgenikud hindavad oma õnnelikkuse taset madalamaks kui eestlased ja Eestis enne sõja algust elanud ukrainlased. Uuringus paluti sõjapõgenikel anda hinnang oma õnnelikkuse tasemele skaalal 0 – 10, kus 0 on väga õnnetu ja 10 väga õnnelik. **Keskmine õnnelikkuse hinnang oli sõjapõgenikel 6,64.** Võrdluseks, 2021. aasta Euroopa sotsiaaluuringu andmetel oli Eesti inimeste keskmine õnnelikkuse hinnang 7,53 ning eestlaste ja muust rahvusest inimeste vahel polnud erinevus statistiliselt oluline, Eestis elavate ukrainlaste keskmine õnnelikkuse tase oli 7,1.

Keegi vastanutest ei andnud hinnangut 0. Kõige rohkem oli vastanute hulgas neid, kes andis hinnanguks 5, 7 või 8, mediaan oli 7 (joonis 6). 56% vastanutest hindas oma õnnelikkuse taset keskmisest (6,42) kõrgemaks. Madalaks (hinnang 1–3) hindas oma õnnelikkust 6% vastanutest, neid oli rohkem noorte (18-24aastaste seas 9,3%) ja vanemate (üle 65-aastaste seas 9,8%), vähem keskmises vanusegrupis (4,2%). Väga õnnelik (hinnang 8–10) hindas end olevat 36% sõjapõgenikest.

JOONIS 6. Õnnelikkuse hinnang, histogramm (hinnangu andnute arv), N=1447

Allikas: RITA uuringu küsitlus sõjapõgenike seas

Naiste õnnelikkuse tase oli pisut madalam kui meestel: naistel keskmiselt 6,58 ja meestel 6,82 punkti. Keskmistes vanusegruppides sõjapõgenikud hindasid oma õnnelikkuse taset keskmiselt kõrgemaks kui noored ja vanemad: kõrgeim keskmise õnnelikkuse hinnang oli 25–49 aastastel (6,72), seejärel 50–64 aastastel (6,63), 18–24 aastastel (6,51) ja madalaim vanuserühmas 65+ (6,12). Tööstaatusel on õnnelikkus madalam mitteaktiivsetel (6,44) ja töötutel (6,48) ning kõrgem töötavatel inimestel (6,78).

Kokkuvõte

Pere ja teised pereliikmed on oluline osa Ukraina sõjapõgenike suhtlusringkonnast. 2/3 sõjapõgenikest on Eestis pereliikmed ja veerandil teisi sugulasi. 2/3 on Eestis sõpru ning enamikul vastajatest on Ukrainas sõpru.

Ukraina sõjapõgenikud usaldavad Eesti institutsioone. Kõige suurem on Ukraina sõjapõgenike usaldus pankade, politsei ja päästeameti osas. Lisaks ei osatud paljude institutsioonide osas veel hinnangut anda, kuna puuduvad vastavad kokkupuuted.

Kohaliku keele oskamine on riigis kohanemiseks oluline. Küsitluse tulemused näitasid, et 2022. aasta sügiskuu lõpus õppis enam kui pool sõjapõgenikest eesti keelt: 30% tegi seda omal käel ja ligikaudu sama suur osa (28%) käis eesti keele kursustel. Valdav osa sõjapõgenikest (80%) ei ole Eestis kogenud enda suhtes vaenulikku suhtumist.

Sõjapõgenikud hindavad oma õnnelikkuse taset madalamaks kui eestlased ja Eestis enne sõja algust elanud ukrainlased, kuid kolmandik andis õnnelikkuse tasemele hinnangu „kõrge“ (Skaalal 1st 10ni 8 või kõrgem), madalaks (hinnang 1–3) hindas oma õnnelikkust 6% sõjapõgenikest. Keegi ei andnud hinnangut 0.

VIIDATUD ALLIKAD

Chmielewska-Kalińska, I., Dudek B., Strzelecki. P. (2022) The living and economic situation of Ukrainian refugees in Poland Report of the questionnaire survey conducted by NBP Regional Branches. Veebis kättesaadav: [[ukrainian-refugees-2022.pdf \(nbp.pl\)](#)]

Décieux JP, Mörchen L. Emigration, friends, and social integration: The determinants and development of friendship network size after arrival. IMISCOE Res Ser. 2021;247–64. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-67498-4_14

Eesti elanikud usaldavad kõige rohkem päästet ja politseid. Postimees, 8.03.2022. Veebis kättesaadav: [<https://www.postimees.ee/7196260/eesti-elanikud-usaldavad-koige-rohkem-paastet-ja-politseid>]

Eesti Integratsiooni Monitooring 2020. Veebis kättesaadav: [<https://www.kul.ee/eesti-integratsiooni-monitooring-2020>]

Jauhainen, J. S., Erbsen, H. A., Lysa, O., Espenberg, K (2022). Temporary protected Ukrainians and other Ukrainians in Estonia. Tartu Ülikool ja Turu Ülikool, 2022. Veebis kättesaadav: [<https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2022-12/Jauhainen%20et%20al.%20Temporary%20protected%20Ukrainians%20in%20Estonia%2C%202022.pdf>]

Kents L, Toomla R. Migratsioonitrendid tänapäeva euroopas - Suurbritannia näitel. Bakalaureusetöö. Riigiteaduste instituut, Sotsiaal- ja haridusteaduskond, Tartu Ülikool: 2012;11–12.

Kjeøy I, Tyldum G. Assessing future migration among Ukrainian refugees in Poland and Norway. 2022;

Padu K. Tööjõurendiettevõtete toel piiriüleses tööjõurändes osalejate sotsiaal-demograafiline profiil Eesti-Soome ja Eesti-Norra suunal. Magistritöö. Majandusteaduskond, Tartu Ülikool: 2015;16.

Phillimore J. Refugee-Integration-Opportunity Structures: Shifting the Focus From Refugees to Context. J Refug Stud [Internet]. 2021 Aug 25;34(2):1946–66. Veebis kättesaadav: [<https://academic.oup.com/jrs/article/34/2/1946/5804123>]

Synowiec A. Barriers of cultural adaptation in the context of the influx of ukrainian war refugees to Poland. Veebis kättesaadav: [<http://managementpapers.polsl.pl/>]

Müller-Funk L. Adapting to staying, or imagining futures elsewhere: Migration decision-making of Syrian refugees in Turkey. IMI Work Pap. 2019;(154).

Pivoriene J, Merfeldaite O, Palomo-Domínguez I. Lithuanian language and culture course as a key factor in Ukrainian refugees' inclusion. ICERI2022 Proc [Internet]. 2022 Nov;2304–13. Veebis kättesaadav: [<https://library.iated.org/view/PIVORIENE2022LIT>]

Pöttschke S., Weiß B., Hebel A., Piepenburg, J., Oleksandra Popek. (2022). Preliminary findings from an online survey of Ukrainian refugees in Germany and Poland

<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/05/12/preliminary-findings-from-an-online-survey-of-ukrainian-refugees-in-germany-and-poland/>

Ukraine refugee situation (2023) [<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>]

